

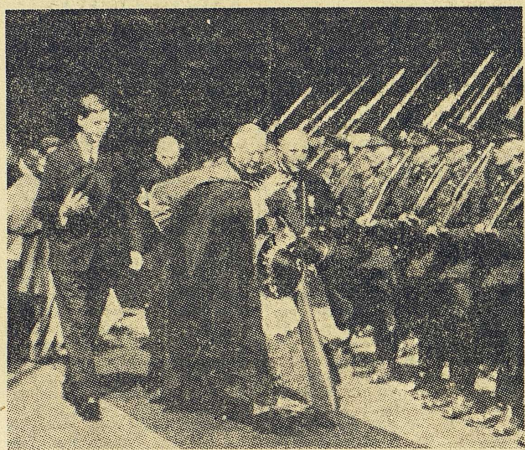
9/1

Irländsk nationalism

I ALLA IRLANDS — som vanligt menar jag, då ingen reservation görs, Sydirlands — skolor är irländska eller gaeliska det främsta undervisningsämnet. Man börjar med det i första klassen och fortsätter med det till den sista, under långa tider tio timmar i veckan; i vissa grupper av skolor hålles, efter en övergångstid, undervisningen i alla ämnen på irländska. Det är det mest frappanta beviset på den irländska nationalismens styrka. I många länder har erövrande folk sökt lära de besegrade segrarens språk; här söker det folk som vunnit friheten lära sin ungdom det språk som en gång för hundratals år sedan varit det förhärskande, därför att detta språk blivit en symbol för nationen och friheten.

Hur många talar då irländska som sitt modersmål, hur många använder det i sitt dagliga liv? Jag riktar den förstnämnda av dessa nära sammanhängande frågor till en informationstjänsteman i ett departement och får svaret 250.000; följande dag ställer jag frågan till motsvarande tjänsteman i ett annat departement och får svaret 6.000. Det ger en antydning om hur osäker och diskutabel siffran är. Men enligt av vetenskapsmän gjorda beräkningar (t. ex. O'Cuivs Irish Dialects and Irish-Speaking Districts) kan det inte vara mer än 30.000—40.000 personer som använder språket i dagligt tal, av en befolkning på nära tre miljoner, medan praktiskt taget alla utan svårighet talar engelska. Irländskan har oavbrutet gått tillbaka. På visserligen osäkra grunder beräknas att majoriteten av befolkningen talade irländska i början av 1700-talet; hundra år senare hade detta antal sjunkit till högst halva befolkningen; under 1800-talet blev engelskan — de bildades och härskandes språk, skriftspråket, undervisningsspråket — helt dominerande. Utvecklingen har kunnat fördröjas, men inte vridas tillbaka genom de nya lagarna efter självständighetens triumf för trettio år sedan. Trots allt minskar den befolkning som naturligt talar irländska år från år, medan antalet som kan tala irländska förblir nägorlunda konstant.

Irländskans plats i undervisningen liksom katolicismens makt i samhället kritiserar ofta privat men sällan offentligt. Det är meningslöst att söka återuppliva

Kyrkan, staten och armén: De Valera tillsammans med kyrkliga dignitärer vid en truppenrevy.

detta språk, lika svårt för en engelsktalande som grekiska eller hebreiska, säger man; erfarenheten visar redan att det inte går. Det är farligt för folkbildningen; irländskan tar utrymme från andra och viktigare ämnen. Det är reaktionärt; folk kan inte uttrycka sig år 1950 på ett språk som sedan århundraden inte utvecklats och sedan ännu längre tid varit ett språk blott för de obildade. Genom att göra irländskan obligatorisk, skriver en av landets mest orädda debattörer (Arland Ussher i "The Face and Mind of Ireland") gör man språket "lika hjärtligt hatat i hela republiken som någonsin erövrarens språk varit". Folket tycker om irländskan, men irländskan som död, som en symbol och en ärvd klenod, det är Usshers linje. Men den officiellt härskande linjen är en annan. Språket är nationens själ; ännu går det att rädda den, men tiden är knapp. Vi måste stödja irländskan just därför att

den är döende, förklarar den nyss refererade O'Cuiv. De irländska sagorna och balladerna från medeltiden förstås inte rätt om de läses på engelska. Och så fortsätter man att undervisa i irländska, att trycka offentliga dokument på irländska (och engelska), att vid officiella mottagningar hålla tal på irländska och att vid officiella middagar ha irländska matsedlar — men man pratar på engelska, skriver på engelska, tänker på engelska.

Varför språket fått denna nyckelställning är en fråga som det skulle föra för långt att ens summariskt söka besvara. Det grundläggande skälet är väl helt enkelt behovet att markera en särart som i realiteten förlorats, att på någon punkt fastslå en gemenskap. Den irländska nationalismen söker en nation, så paradoxalt kan saken uttryckas. Att nationalismen finns är klart, men den besitter allt det överdrivna, hetsiga, misstänk-samma och oroliga som utmärker det icke ännu helt naturliga och självfallna. Den håller på att forma en nation, och vår förvåning inför den beror på att vi så lätt förbiser att nationer liksom stater bildas genom tid, tvång, propaganda och illusioner, att de inte är Guds eller naturens verk.

*
Första morgonen i Dublin söker jag räkna ut hur många artiklar i en mager tidning — regeringspartiets huvudorgan — som kan sägas vara färgade av en nationalism vilken inte har någon motsvarighet i Sverige (vår specialitet är ju den lugna självbelåtenheten, irländarnas den aggressiva självhövdeisen). Jag finner åtminstone sex, nästan alla på något sätt riktade mot England. Det är fråga om tvister inom Rotaryrörelsen beträffande skålar för den engelska drottningen, om firandet av avlidna eller jubilerande kämpar från frihetstidens tid, om jämförelser mellan Mau Mau nu och irländarna för femtio år sedan, om jesuiternas sega arbete bland materialistiska engelsmän; en irländsk idrottsseger blir utgångspunkten för ett lovprisande av det självständiga Irland under trettio år. Denna betoning av det nationella framträder överallt. Den irländska historien skrivs på det sättet; det irländska missionsarbetet under den tidiga medeltiden skildras i bok efter bok som en världshistoriskt avgörande insats; "på Irland ensamt föll, från det sjätte till det nionde århundradet, i huvudsak uppgiften att bevara den europeiska civilisationen och att arbeta för den kristna tro på vilken denna civilisation grundade sig". Amerikana såges till en fjärdedel vara avkomlingar av irländare. En av republikens högsta dignitärer för-

FALAINN AN BACAIS

• TAOIS Ó RUDAÍ •

"Is maíle go bhíod tuon aicme cá an fán?	Eadó-ro amac é gur pampá-ro	Eá cur ríor aige ampan ap na
So maíle gan rúgáil ap rúgáil-	iréis, nó pampá-ro iréis éur	n-aicme so léir tu pampá-ro
caic,	Eadó-ro amac: bíod tu rúga	pá as rúgá-roic na pampá-ro
an beag rúgá-roic ná pampá-ro	éac."	"Combeocam beic
aicme cá	éac."	Cobaircam "cúpa n-aicme"
roo fíoláio	éac."	an a charráio míoc rúgá-ro

Artikel på gaeliska i det irländska regeringsorganet The Irish Press.

sakrar mig att 20-25 miljoner engelsmän härstammar från Irland; då jag reagerar förstår jag på hans svar att han inte skojat med en okunnig utlänning, utan menar blodigt allvar. Detta är exempel som i och för sig ingenting bevisar — jag har emellertid inte träffat någon reflekterad irländare som förnekat den nationella exaltationen, och den synes mig höra till de uppenbara och notoriska fakta.

Med vilka föreställningar och realiteter byggs då nationalismen upp? Rasen: Irlands historia företer liksom andra länders ett myller av erövringar och folkblandningar. I den mån ordet ras över huvud är vettigt måste man tala om en stark rasblandning. Men en benägenhet finns att tala om det keltiska ursprunget som väsentligt och att på irländarna använda de epitet om kelterna som fantasimänniskor, sagoberättande, veltetsiga, modiga, rödhåriga — hör till de traditionella in-

slagen i västerländsk fraseologi. Likaså framhävs skillnaden mot engelsmännen, trots omöjligheten att skilja mellan engelsmän och irländare; den engelska invandringen är så gammal att med all säkerhet hundratusentals "engelsmän" nu i alla hänseenden räknas som äkta irländare. Språket: Även här finns en tendens att gå tillbaka till en okänd, föreställd och försvunnen enhet, detta har redan påpekats. Det bör fastställas att namnen knappast längre ger någon ledning i fråga om korrelationen mellan "irländsk ras" och "irländsk nationalkänsla"; i De Valeras nuvarande regering möter man utom premiärministern med sitt spanska påbrå nästan bara vanliga engelska namn. Ekonomin: Den bör nämnas därför att det reella engelska förtrycket av Irland, framför allt den ekonomiska utsugningen i ordets trivialaste mening, är en av de faktorer som skapat den irländska nationalismen. Geografin: Den geografiska avskildheten hör likaledes till de viktiga faktorer som stimulerat självständighetsviljan — det är svårt att föreställa sig kravet på det till England knutna Ulster annat än som ett uttryck för den primitiva men suggestiva tanken att en mindre ö bör bilda ett rike. Religionen: Här kommer det sedan länge viktigaste; katolicism och nationalism smälter samman; Irland känner sig som en enhet därför att det är katolskt, och katolicismen får mycket av sin oerhörda styrka genom att den ensam utgör ett ostridigt sammanhållande band för en överväldigande majoritet.

Ur allt detta skapar man de idéer om en nationalkaraktär som hör till de fullvuxna folkens kostymering. I dessa idéer ingår självfallet en del allmängods: irländarna är komplicerade, individualistiska och frihetsälskande som alla andra folk sägs vara (den store författaren Seán O'Faoláins "The Irish" är ett av de många arbetena i genren). I övrigt befinnes föreställningarna om nationalkaraktär vara präglade av motsatsförhållandet till England; de summerar det svaga, länge undertryckta, pinade och längtande folkets behov att hävda sin djupare, lätt förbisedda överlägsenhet. Irländarna är inätvända, själfulla, åt helgonhållet; engelsmännen är oreflekterade, effektiva, duktiga, men oandliga. Något ligger det sannolikt i detta liksom i liknande generalisationer; jag skall återkomma till frågan hur förtrycket och motståndet givit irländarna en "karaktär".

Den irländska nationalismen har växt upp i protest mot England, i öppen kamp mot England. Har

den inte blivit stillsammare, mera kritisk, mindre aggressiv sedan segern vunnits? Nej, i varje fall är förändringen inte stor. Ty denna nationalism har kvar något att strida för, den känner sig fortfarande missnöjd och förorättad. Hela Irland är inte fritt i Syd-irlands ögon; genom uppdelningen "the partition", har England splittrat ön Irland och sammanknutit grupperna i republiken Irland. För att förstå det problemet måste vi ta upp några drag i öns historia.

HERBERT TINGSTEN

(En tidigare artikel av Herbert Tingsten om irländska förhållanden var införd 4/1 och behandlade "Litteratur under katolskt vild".)